

INUIT ATAQATIGIIT

INATSISARTUNI

UPA16/114
15. april 2016
Peter Olsen

Uunga siunnersuut: Ilinniagaqarnersiutit pillugit Inatsisartut inatsisaata allanngortinnera pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. xx xx xx 2016-imeersoq (Ilinniarnep nalaani ernialersuisarnermik atuutsitsilerneq aamma ilinniarnermi taarsigassarsianik akilersuinissamut maleruaqqusanik allannguineq erseqqissaanerlu)

(Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoq)

Inatsisissatut siunnersuut qulaani pineqartoq matumuuna Inuit Ataqatigiinniit imatut oqaaseqaateqassaavut:

“Pikkorluppallaqaasi utaqqiinnarpallaqaasi isumalluuteqarpallaqaasi nukatsitaavallaqaasilu”

“Pikkorinnerusariaqarpusi, eqiasuinnerusariaqarpusi, napparsimanaveersaartariaqarlusilu. Ilinniagassasi paarilluarniarsigit, innajaartarlusi, ilinniakkassinillu naammassinipallattarniaritsi”

“Taamaangippat ilinniaqarnissinni nalaanni ajunngitsorsiassassinik piaaffigissavassi” Pikkorissut akissarsiassaqaqput pikkorluttullu pillarneqassapput”.

Ajuusaarnarluinnaqqissaarpoq kanngunarporlu naalakkersuisut ullumikkut inunnut taama isiginnittaaseqarlutik, taamalu ittumik nipilimmik politikkeqarlutik ingerlatsimmata, meeqqat atuarfiat aammalu ilinniartitaanermut politikki eqqarsaatigalugu. Inuit Ataqatigiinniit ingerlatseriaaseq taamaattoq akuersaanngilarput.

Piffissarititaasup iluani tunngaviusumik inuussutissarsiutigisinnaasannik ilinniakkamik imaluunniit bachelor-itut assigisaanullu 25-it inorlugit ukioqarlutit naammassinissimaguit, 28-it ataallugit ukioqarlutit ilinniagartuunngorsimaguit, taava ajunngitsorsiassaqaartinneqassaait.

Taamaangippat ajunngitsorsiassaqaqngilatit. Taamaattumik sukataarniarit ajunngitsorsiassaqaartinneqarusukkuit.

Naalakkersuisut isiginnittaaseq taama ittoq atorlugu meerartatsinnut inuusuttortatsinnullu politikikkut ingerlatsiniarsarinerat ajuusaarnarluinnaqqissaarpoq.

Politikki taamaattoq avissaartuutitsineruvoq immikkoortitsinerullunilu.

Aap, nalunngilluinnarparput ullumikkut pissutsit pitsaanerpaanngitsut aamma illersorneqarsinnaanngilaq meeqqat atuarfiannik naammassinittartut taama ikitsigimmata aammattaaq tunngaviusumik inuussutissarsiutigalugu ilinniagassaminnik aallartittartut naammassinittartullu ikippallaarnerujussuat. Akuersaarneqarsinnaanngilaq ilinniagaqarsi-manngitsut taamak amerlatigimmata.

Aaqqinneqartariaqarpoq iliuseqarfigineqartariaqarporlu. Piareersimavugullu aaqqiiniarnissamut peqataassalluta.

Kisianni kukkuneruvoq isumaqassalluni politikki taama ittoq atorlugu ajornartorsiut qaangerniarneqarsinnaasoq.

Aap, nalunngilluarparput inuusuttorpannguit akornanni piffissaq eqqorlugu ilinniakkaminnik naammassinnittoqartartoq, allaat ilaqarmata suliluunniit 25-iliinatik ilinniagartuutut naammassinnittartunik.

Tamakku tamaasa eqqaamassavagut puiussanngilagullu aamma nersualaassavagut. Peqarpoq pisinnaasoqarporlu. Inuusuttorpannguillu taama ittut amerlanerusariaqarput tapersersortariaqarpagullu.

Kisianni taava imaanngilaq inuusuttut quliugaangata pingasut kisimik piffissaq eqqorlugu naammassinnittarmata taava taakku pingasut aallaavigalugit politikki ingerlanneqassasoq.

Aap, isumaqataavugut peqataarusuppugullu ilinniarsimassutsip qaffassarneqarnissaanut.

Kisianni, soorlu oqartunga; ilinniartut quliugaangata taamaallaat pingasut missaat kisimik ilinniakkaminnik piffissaq eqqorlugu naammassinnittoqartartoq. Ajoraluartumik pissutsit piviusut tassa taamaapput.

Ilinniagaqartut sinneri arfineq marluk missaat, meeqqat atuarianni naammassinngitsoorsimasarput, aatsaallu Piareersarfeqqaarlutik, katsorsarteqqaarlutik, piukkunnarsaqqaarlutik, efterskole-qqaarlutik, ukiulluunniit arlallit tammaqqalaariarlutik aatsaat takkuteqqittarput, tunngaviusumillu inuussutissarsiutissaminnik ilinniagaqarlutik aallartitsiniarsarilerparput.

Inuusuttut tamakkuukkajuttarput sulisartukkormiunit, ilinniarluarsimanngitsunit, aalisartukkormiunit, piniartukkkormiunillu kingoqqisuusartut.

Tassaappullu taakku inatsisissami nutaami uani eqqornerlunneqartussanngortussat, immikkoortinneqartussanngortussallu. Taamaattumik uagut inatsisissaq taamatut isikkoqartillugu akuersaanngilarput.

Ernumassutigaarput inatsisissaq pineqartoq akuersissutigineqassappat, inuiaqatigiit pikkorissunut pikkorluttunullu aggulunneqalissasut, qallunaatoorlugu A hold aamma B holdinut.

Ernumassutigaarput qallunaatut pikkorippallaanngitsortatsinnut pitsaavallaanngitsumik kinguneqassasoq. Kingusinnerusukkulluunniit ilinniagaqarnissamik, ilinniagaqaqinnissamillu kissaateqarsinnaasunut pitsaavallaanngitsumik kinguneqarsinnaassasoq.

Ernumassutigaarput sulisartukkormiunit, ilinniarluarsimanngitsunit, aalisartukkormiunit, piniartukkormiullu kingoqqisuusunut kingunerlussinnaanera.

Kinguaariit arlallit ingerlaneranni, inoqtigiit iluanni ilinniarluarsimasunik avatangiiseqaratik sungiusimasaqaratik, ileqqoqaratillu peroriartorsimasut akornanni, ajornakusoortorujussuusin-naavoq, piffissaritaasup iluani ilinniakkamik naammassisaqarsinnaaneq; meeqqat atuarianni, tunngaviusumik inuussutissarsiutitut ilinniagaqarnerup iluani, qaffasissumilluunniit ilinniagaqarnerup aamma iluani.

Ileqqut sungiusimasallu taamaattut imaaliillaannaq inatsisiliornikkut qaangerneqarsinnaanngitsut Inuit Ataqtigiinniit isumaqarpugut.

Oqaluttuarisaanerup ilisimasallu takutippaat, ileqqut sungiusimasallu taamaattut qaangerneqassappata kinguaariaat arlallit aqqusaaqqaarlugit aatsaat tamanna qaangerneqarsinnaasoq.

Assersuut: Oqartussaaffik ilinniartitaanermut tunngasoq kinguaariit ataatsit matuma siorna aatsaat uagut nammineq tigusimalerparput. Tassa 1979-mi. Tassa imaappoq ilinniarsimassutsikkut ilinniagaqarsimasut kinguaariit siulliit aatsaat pilersikkaartuaalerpagut.

Nunanut allanut nallersuuttakkatsinnut qiviassagutta, soorlu qallunaat nunaat, europa, nunallu allat siuarsimasut qiviassagutsigit, oqaatigisinnaavarput nunat taakku ilinniarsimassutsikkut qaffasissuseq ullumikkut killiffiusoq, kinguaariippassuit arlallit aqqusaaqqaarlugit aatsaat qaffasissuseq tamanna angusimammassuk; Tassa imaappoq ilinniartitaanikkut qaammarsaanikkullu uagut ukiunik 500-it missaannik kingulliuvgut, nunanut allanut sanilliullutta.

Taamaattumik eqqortuliornerunngilaq isumaqarsimassagaanni inatsisiliornerinnakkut nunanut allanut imaaliallaannaq nallersuussinnaalersinnaasugut. Naamik taamaattoqanngilaq aamma piffissaanngilluinnarpoq massakkut taamatut iliuuseqassalluni.

Ilinniartitaanikkut ullumikkut killiffigisimasatsinnut tulluanngilluinnarpoq.

Tamatta nalunngilluinnarpoq ikittuinnaat piffissaq eqqorlugu ilinniakkaminnik naammassinnittartut, nalunngilluinnarparpullu sumit tamanna pissuteqarnersoq; tassalu meeqqat amerlanerpaartaasa toqqissisimananngitsumik angerlarsimaffeqarnerat pissutaqa-taasartoq.

Meeqqat angerlasimaffimmini toqqissillutik peroriartorsimanngitsut inooqataaniarnermikkut, ilikkagaqarniarnermikkullu akornutigilersinnaasamannik innarlerneqarsinnaasartut tamatta ilisimalersimagipput qularinngilluinnarpara.

Taamaattumik ajornartorsiut tamanna, inatsisiliornikkut imaaliallaannaq aqqinneqarsin-naanngitsaq Inuit Ataqatigiinniit isumaqarpugut.

Siusinaartumilli iliuuseqarnikkut tamanna qaangerniarneqassasoq Inuit Ataqatigiinniit isumaqarluinnarpoq.

Naatsumik oqaatigalugu; meeqqanut inuusuttuaqqanullu politikkip pitsaasup pilersinneqar-neratigut ajornartorsiut tamanna qaangerniarneqarsinnaasoq Inuit Ataqatigiinniit isumaqarpugut.

Meeqqat inuusuttuaqqallu meeraaneranniit pitsaasunik toqqissisimanartunillu avatangiise-qarnissaat pimoorullugu suliniuteqarfigisariaqarparput. Siusinaartumik iliuuseqarneq, kingusin-nerusukkut pillaanissaminngarnik imminut akilersinnaanerujussuuvog.

Siunnersuut pisariaqanngilaq. 2 mio. kr. missaat sipaarniaannarlugit inuusuttut pikkorinnernut pikkorlunnernullu aggulunneqartariaqanngillat.

Taamaattumik Inuit Ataqatigiinniit siunnersuutip itigartinneqarnissaa inassuteqaatigaarput.

Qujanaq

Peter Olsen